

Sygnatura akt II AKa 220/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi II Wydział Karny w składzie:

Przewodnicząca: SSA Izabela Dercz

Sędziowie: SA Marian Baliński

SA Sławomir Lerman (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Łukasz Szymczyk

przy udziale: Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Łodzi, delegowanego do Prokuratury Apelacyjnej w Łodzi – Krzysztofa Kowalczyka

po rozpoznaniu w dniu 10 listopada 2015 r.

sprawy

wnioskodawcy **D. K.**

o zasądzenie zadośćuczynienia i odszkodowania za niewątpliwe niesłuszne tymczasowe aresztowanie

na skutek apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 25 czerwca 2015 r., sygn. akt IV Ko 746/14

utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok.

SSA Izabela Dercz

SSA Marian Baliński SSA Sławomir Lerman

Sygn. akt II AKa 220/15

UZASADNIENIE

W dniu 5 maja 2014 roku pełnomocnik wnioskodawcy D. K. wystąpił do Sądu Okręgowego w Łodzi z wnioskiem o zasądzenie na rzecz wnioskodawcy kwoty 100.000 złotych tytułem odszkodowania za szkodę majątkową i utracone korzyści oraz kwoty 50.000 złotych tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę z uwagi na niewątpliwe niesłuszne tymczasowe aresztowanie od dnia 22 listopada 2012 roku do dnia 17 stycznia 2013 roku.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 24 czerwca 2015 roku w sprawie o sygn. akt IV Ko 746/14 oddalono wniosek pełnomocnika D. K. o zadośćuczynienie i odszkodowanie za niewątpliwe niesłuszne tymczasowe aresztowanie.

Od powyższego wyroku została wniesiona apelacja pełnomocnika wnioskodawcy.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości i zarzucił mu obrazę przepisów prawa procesowego, mającą istotny wpływ na treść orzeczenia, a polegającą na:

1) oddaleniu wniosku wskutek uznania, że zastosowane wobec wnioskodawcy tymczasowe aresztowanie nie było „niewątpliwie niesłuszne”, przyjmując że decydujące znaczenie ma monet orzekania o zastosowaniu środka zapobiegawczego, podczas gdy spór czy ocenę trzeba dokonywać ex nunc czy też ex tunc, rozstrzyga, przyjęcie w k.p.k. z 1997 r., w art. 552 § 4 k.p.k., odpowiedzialności Skarbu Państwa na zasadzie ryzyka, świadcząca o tym że oceny słuszności dokonuje się przez pryzmat dalszego przebiegu postępowania, zatem nie na chwilę wydania orzeczenia o tymczasowym aresztowaniu lecz przez pryzmat okoliczności tą decyzję weryfikujących, a ponadto w sytuacji, gdy przy stosowaniu tymczasowego aresztowania nie doszło do obrazę przepisów rozdziału 28 k.p.k., ale sąd podejmował decyzję w tym przedmiocie na podstawie nieprawdziwych okoliczności, co zostało ustalone w późniejszym okresie, to takie tymczasowe aresztowanie też należy uznać za niewątpliwie niesłuszne,

tj. art. 552 §4 kpk;

2) bezzasadnym oddaleniu wniosków dowodowych dotyczący sytuacji finansowej rodziny wnioskodawcy oraz jego stanu zdrowia w sytuacji gdy są to okoliczności istotne dla ustalenia wysokości szkody oraz rozmiaru doznanej krzywdy,

art. 170 §1 pkt 2 i 3 k.p.k. oraz art. 170 §2 kpk;

3) uznaniu, że zaliczenie okresu tymczasowego aresztowania na poczet orzeczonej kary grzywny stanowi o wyłączeniu roszczenia, w sytuacji gdy ustawodawca nie przewidział takiej przesłanki,

art. 553 kpk.

Wniósł o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Łodzi z uwagi na potrzebę przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, a kwestię zasądzenia kosztów za obie instancje pozostawił do uznania sądu.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy wskazać, iż przepisy o odszkodowaniu i zadośćuczynieniu za szkodę i krzywdę wyrządzoną działaniem organów władzy publicznej określonym w rozdziale 58 kpk zostały istotny sposób zmienione ustawą nowelizującą kodeks postępowania karnego z dnia 23 września 2013 roku (Dz.U. z 2013 r. poz.1247), która weszła w życie 1 lipca 2015 roku. W związku z tym, iż prawomocny wyrok skazujący D. K. z dnia 17 września 2013 roku zapadł przed wejściem w życie wskazanej nowelizacji, podobnie zresztą jak wydany w dniu 25 czerwca 2015 roku zaskarżony wyrok oddalający wniosek skazanego o odszkodowanie i zadośćuczynienie, należało rozważyć czy Sąd Apelacyjny powinien stosować w niniejszej sprawie przepisy nowe.

W tym kontekście wypada zauważyć, iż ustawodawca w przepisach przejściowych wskazywanej ustawy nowelizacyjnej wprowadził system „hybrydowy”. Bez wątpienia, zasadą generalną, wyrażoną również w art. 27 cytowanej ustawy nowelizacyjnej, jest to, że proces karny „chwyta w locie” zmiany przepisów proceduralnych. Jednakże od tej zasady, ustawodawca wskazuje wyjątki, które mają zapobiec temu, aby postępowanie karne utraciło swą funkcjonalność (vide postanowienie SN z dnia 9 lipca 2015 r., III KK 375/14, Prok. i Pr. 2015 nr 11, poz. 11). W zakresie zmian wprowadzonych w rozdziale 58 kpk przepisy przejściowe wprowadziły 2 wyjątki od zasady stosowania ustawy nowej. Dotyczą one przy tym kwestii przedawnienia roszczeń o odszkodowanie i zadośćuczynienie (art. 40 u.n.) oraz stosowania art. 553 § 1 w dawnym brzmieniu dla oceny zasadności tych roszczeń, gdy fałszywe zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa lub fałszywe wyjaśnienia zostały złożone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy (art. 41 u.n.). Oczywiście jest zatem, iż żadne z powyższych odstępstw od zasady wyrażonej w art. 27 u.n. nie aktualizuje się w niniejszej sprawie. Przepisem dotyczącym roszczeń odszkodowawczych w razie niezasadnego stosowania środka przymusu jest bowiem nowy art. 552a kpk, który nie został wymieniony jako wyjątek ani w art. 40 u.n. ani w art.

41 u.n. A contrario przesłanki niezasadnego tymczasowego aresztowania należy badać w przedmiotowej sprawie na podstawie ustawy nowej.

Tymczasem zgodnie z art. 552a § 1 kpk w razie uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia wobec niego postępowania w wypadkach innych niż określone w art. 552 § 1-3 kpk oskarżonemu przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonywania wobec niego w tym postępowaniu środków przymusu, o których mowa w dziale VI. Zgodnie natomiast z § 2 cytowanego przepisu roszczenie o odszkodowanie lub zadośćuczynienie, o którym mowa w § 1, przysługuje także oskarżonemu w razie skazania z tytułu niezasadnego wykonywania środków zapobiegawczych lub zabezpieczenia majątkowego w zakresie, w jakim z uwagi na rodzaj i rozmiar orzeczonych kar lub środków karnych nie można było zaliczyć na ich poczet okresów wykonywania odpowiednich środków zapobiegawczych podlegających takiemu zaliczeniu lub w pełni wykorzystać zastosowanego zabezpieczenia majątkowego.

W związku z powyższym, wypada więc podkreślić, iż wystąpienie z roszczeniem o odszkodowanie lub zadośćuczynienie z tytułu niezasadnego wykonania środków przymusu jest możliwe także w sytuacji, gdy w danej sprawie zapada wyrok skazujący albo warunkowo umarzający postępowanie. Ustawodawca zastrzega jednak, że może to nastąpić wyłącznie po spełnieniu dwóch warunków. Pierwszym jest orzeczenie w stosunku do oskarżonego środka zapobiegawczego lub zabezpieczenia majątkowego. Oznacza to, że w omawianym wypadku roszczenie nie przysługuje, gdy stosowane były inne środki przymusu uregulowane w dziale VI kpk. Drugim warunkiem możliwości dochodzenia roszczeń o odszkodowanie lub zadośćuczynienie jest niezaliczenie w całości okresu stosowania środków zapobiegawczych na poczet orzeczonych kar lub środków karnych albo niewykorzystanie w pełni zastosowanego zabezpieczenia majątkowego. Taką interpretację oprócz wykładni językowej i systemowej wspierają bowiem reguły wykładni historycznej. W uzasadnieniu do projektu noweli z 27.9.2013 r. ustawodawca wskazuje bowiem wyraźnie, że "w (...) art. 552a przyjęto także (§ 2), że roszczenie o odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługiwać ma również skazanemu z tytułu niezasadnego wykonywania wobec niego środków zapobiegawczych, ale jedynie w zakresie, w jakim z uwagi na rodzaj i rozmiar orzeczonych kar i środków karnych, nie można ich było zaliczyć na poczet tychże kar (środków), z tym że chodzi tu jedynie o środki zapobiegawcze podlegające w ogóle takiemu zaliczeniu".

A zatem w niniejszej sprawie niewątpliwie nie została spełniona druga z przesłanek zasadności roszczenia D. K. o odszkodowanie i zadośćuczynienie. Wobec wnioskodawcy zapadł bowiem prawomocny wyrok skazujący, w którym jak trafnie podkreślił Sąd Okręgowy, cały okres tymczasowego aresztowania został na podstawie art. 63 § 1 kk zaliczony na poczet orzeczonej kary grzywny, a zatem kary która została efektywnie wykonywana.

Błędnie przy tym apelujący powołuje się na brzmienie art. 553 § 4 kpk w nowym brzmieniu, który to przepis dotyczy wszakże zaliczenia tymczasowego aresztowania na poczet kary w innej sprawie. D. K. został natomiast tymczasowo aresztowany dla celów postępowania zakończonego przedmiotowym wyrokiem skazującym z dnia 17 września 2013 roku, w którym zaliczono okres stosowania tego środka na efektywnie wykonywaną karę grzywny orzeczoną obok kary pozbawienia wolności. Zaliczenie zatem środków zapobiegawczych na poczet kary w tej samej sprawie sprawia, że wykluczone jest zarówno dochodzenie roszczenia o odszkodowanie, jak i zadośćuczynienia za krzywdę wynikłą z zastosowania tych środków. Jedynie bowiem zaliczenie środków zapobiegawczych na poczet kary w innej sprawie na podstawie art. 63 § 1 kk i art. 417 kpk sprawia, że wykluczone jest dochodzenie odszkodowania, ale dopuszczalne jest wystąpienie o zadośćuczynienie (art. 553 § 4). Mimo krytycznych uwag do tego zróżnicowania podnoszonych w najnowszym piśmiennictwie, należy podkreślić, iż de lege lata wykładnia językowa art. 552a § 2 kpk i art. 553 § 4 kpk jest w tym zakresie jednoznaczna.

Na marginesie godzi się zaznaczyć, że na gruncie stanu prawnego sprzed 1.7.2015 r. znaczenie zaliczenia okresu tymczasowego aresztowania na poczet orzeczonych kar nie było wprost uregulowane. Jednakże, także przed wejściem w życie art. 552a § 2 kpk w orzecznictwie konsekwentnie przyjmowano, że zaliczenie okresu aresztowania na podstawie art. 63 kk wyłącza możliwość zasądzenia odszkodowania w trybie przepisów rozdz. 58 kpk (por. m.in. postanowienie SN z 15 listopada 2007 r., IV KK 82/07, OSNwSK 2007, Nr 1, poz. 2610; a także powoływana notabene przez apelującego uchw. SN z 15 września 1999 r., I KZP 27/99, OSNKW 1999, Nr 11-12, poz. 72). Nawet gdyby zatem

przyjąć, iż w sprawie niniejszej zastosowanie znajdują przepisy sprzed nowelizacji, rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego należałoby uznać za trafne.

Brzmienie art. 552a § 2 (podobnie jak art. 552 kpk) wskazuje, że ustawodawca odchodzi od terminologii ustawowej, która obowiązywała do 30.6.2015 r. i pozwalała oskarżonemu, a także skazanemu dochodzić roszczeń w przypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania, a nie tak jak obecnie – w przypadku niezasadnego wykonania tego środka. Jednakże, rozważanie znaczenia odejścia przez ustawodawcę od posługiwania się (przynajmniej w odniesieniu do oskarżonego lub skazanego występującego następnie z wnioskiem o odszkodowanie lub zadośćuczynienie) terminem niewątpliwa niesłuszność i zastąpienie go terminem niezasadność jest w niniejszej sprawie bezprzedmiotowe, skoro nie został spełniony wstępny warunek zasadności roszczenia. W obowiązującym od 1.7.2015 r. stanie prawnym kluczową kwestią w toku oceny zasadności stosowania środków przymusu jest fakt ich zaliczenia albo niezaliczenia na poczet środków reakcji prawnokarnej orzekanych w wydawanym w sprawie orzeczeniu. Od tego bowiem ustawodawca uzależnia możliwość wystąpienia z roszczeniem o odszkodowanie lub zadośćuczynienie.